

SYNTAX – hand out VIII, postoje

Mluvěcí disponuje v jazykovém systému prostředky, kterými může signalizovat svůj vztah (postoj) k tomu, co říká, popř. svůj vztah (postoj) k adresátovi.

Postoje představují jeden z podstatných indikátorů komunikačních (ilokučních) funkcí výpovědi, např.:

- a/ Hodnotící (evaluativní) postoj se může podílet na signalizaci KF výtky:
Škoda, žeš to neposlal včas.
- b/ Emocionální postoj může být uplatněn manipulativně (lichocení):
Vždycky mě udiví, jak nádherné máš oči.
- b/ Preferenční postoj se může podílet na signalizaci KF tázací:
Chci vědět, kde jsi včera byl a s kým.

PROSTŘEDKY SIGNALIZACE POSTOJŮ

A Lexikální prostředky

1. **Postojové predikátory** – vyjadřují postoj k tomu, co je vyjádřeno vedlejší větou:

*Pochybují, že Petr uklidil svůj pokoj.
Přál bych si, aby Petr uklidil svůj pokoj.
Je škoda, že Petr uklidil svůj pokoj.
Jsem zklamán, že Petr uklidil svůj pokoj.*

2. **Částice:**

*Petr asi uklidil svůj pokoj.
Kéž by Petr uklidil svůj pokoj.
Petr aspoň uklidil svůj pokoj.
Copak Petr uklidil svůj pokoj?*

3. **Modální slovesa:**

*Slyšel jsem, že Petr měl uklidit pokoj.
To je nejednou pořádek, to Petr musel uklidit pokoj.
Chtěl bych, aby Petr uklidil svůj pokoj.*

B Gramatické prostředky

1. **Syntaktické konstrukce:**

*Že by Petr uklidil svůj pokoj?
Jen aby Petr uklidil svůj pokoj!
Takhle uklízet svůj pokoj?!*

SYNTAX – hand out VIII, postoje

2. **Transpozice gramatických kategorií:**

*Venku nikdo není, to bude Petr uklízet svůj pokoj.
Petr by mohl uklízet svůj pokoj.*

3. **Vsuvky:**

*Petr – a to mi je moc líto – uklidil svůj pokoj.
Petr (jak se zdá) uklidil svůj pokoj.
Petr, což věřím, uklidil svůj pokoj.*

*Petr, myslím, uklidil svůj pokoj → Petr myslím uklidil svůj pokoj.
Petr, bůh ví proč, uklidil svůj pokoj → Petr bůhvíproč uklidil svůj pokoj.*

Diskuse

Dříve byla větší část postojů chápána jako součást domény větné modality. Skupina postojů není homogenní.

postoje

jistotní

hodnotící, preferenční a emocionální (spíše
předmětem zájmu oborů, jako je teorie
komunikace či psycholingvistika)

I POSTOJE JISTOTNÍ (EPISTÉMICKÉ)

Míra přesvědčení mluvčího o platnosti toho, co říká. Jistotní modalita má graduální charakter, tvoří pole, které umožňuje odstíněné vyjádření od nevyšší míry přesvědčení po nejnižší (o platnosti, nebo naopak neplatnosti toho, co se říká).

1. **Plná jistota:**

*Petr se na sto padesát procent rozvedl. (nerozvedl)
Petr se stoprocentně rozvedl. (nerozvedl)
Vím, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)*

SYNTAX – hand out VIII, postoje

2. Vysoký stupeň přesvědčení:

Petr se zajisté rozvedl. (nerozvedl)
Jsem přesvědčen, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)

Nejsem přesvědčen, že se Petr rozvedl. nerozvedl.

3. Střední stupeň přesvědčení:

Petr se nejspíš rozvedl. (nerozvedl)
Myslím, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Nemyslím, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)

4. Nízký stupeň přesvědčení:

Petr se sotva rozvedl. (nerozvedl)
Pochybuji, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)

II POSTOJE EVALUATIVNÍ (HODNOTÍCÍ)

Mluvčí signalizuje hodnocení toho, co říká, nebo proč to říká.

1. Podle vztahu obsahu sdělení ke skutečnosti:

a/ Postoj k obsahu sdělení jako k faktu:

Je smutné, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Bohužel se Petr rozvedl. (nerozvedl)

b/ Postoj k obsahu sdělení, který by se mohl uskutečnit nebo se neuskutečnil:

Bylo by lepší, kdyby se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Nejlépeší by bylo, kdyby se Petr byl rozvedl. (nerozvedl)

2. Podle kritéria hodnocení:

a/ Eticky hodnotící (společenské normy):

Je špatné, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Petr se měl rozvést. (neměl rozvést)

b/ Emocionálně hodnotící (psychický stav mluvčího):

Trápí mě, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Ještě aby se Petr rozvedl. (nerozvedl)

SYNTAX – hand out VIII, postoje

III POSTOJE PREFERENČNÍ

Mluvčí signalizuje zájem/ nezájem na uskutečnění svých cílů.

1. Podle adresáta:

a/ Určené mluvčímu:

Kéž bych se nikdy nerozvedl!
Nedejbože abych se rozvedl!

b/ Určené adresátovi či třetí osobě:

Ať se nikdy nerozvedete! (nerozvedou)
Přeji Vám, ať se nikdy nerozvedete! (jim... nerozvedou)

2. Podle vztahu obsahu sdělení ke skutečnosti:

a/ Přání splnitelná:

Už aby se Petr rozvedl!
Mít už ten rozvod za sebou!

a/ Přání nesplnitelná:

Kéž bych se nikdy byl nerozvedl!
Mít tak deset rukou!

III POSTOJE EMOCIONÁLNÍ (RYZE CITOVÉ)

Vyjadřují emocionální postoj mluvčího k tomu, co se říká.

Překvapilo mě, že se Petr rozvedl. (nerozvedl)
Copak Petr se rozvedl? (nerozvedl)